

Nr 23

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling i fängvårdsanstalt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 februari 1964 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 76, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om behandling i fängvårdsanstalt.

I samband med propositionen har utskottet behandlat fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 688 av fröken *Stenberg* och herr *Virgin* samt II: 842 av herr *Svenungsson*,

de likalydande motionerna I: 689 av herrar *Svanström* och *Bengtson* samt II: 841 av herrar *Larsson* i Norderön och *Svensson* i Vä, ävensom motionen II: 840 av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*

För yrkandena i motionerna samt de skäl motionärerna anfört till stöd därför lämnas redogörelse i det följande.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget är av följande lydelse.

Lag om behandling i fängvårdsanstalt

Härigenom förordnas som följer.

1 KAP.**Inledande bestämmelser****1 §.**

Denna lag avser behandlingen i anstalt av dem som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering och dem beträffande vilka förordnats om behandling enligt 28 kap. 3 § brottsbalken.

Vad i lagen stadgas om dem som dömts till fängelse gäller även dem som ålagts fängelse såsom förvandlingsstraff för böter.

2 §.

Kriminalvårdsstyrelsen har att leda och öva inseeende över behandlingen av dem som intagas i fängvårdsanstalt.

3 §.

Fängvårdsanstalt kan vara öppen eller sluten.

Konungen förordnar vilka anstalter som skola vara ungdomsanstalter och vilka som skola vara interneringsanstalter.

Vad i denna lag sägs om anstalt skall ock gälla avdelning av anstalt.

2 KAP.

Om doms befordran till verkställighet

4 §.

Har den som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering icke inom föreskriven tid fullföljt talan i målet såvitt angår den ådömda påföljden, må domen i denna del verkställas utan hinder av fullföljd å åklagares eller målsägandes sida.

I vissa fall, varom är särskilt stadgat, må dom som avses i första stycket verkställas utan hinder av att tiden för fullföljd av talan i målet ej gått till ända.

5 §.

Verkställighet av fängelse, ungdomsfängelse eller internering må jämväl ske, därest den dömde i den ordning nedan stadgas före fullföljdstidens utgång avgiver förklaring att han avstår från talan mot domen såvitt angår den ådömda påföljden och medger att den må verkställas (nöjdförklaring).

6 §.

Nöjdförklaring av den som är häktad i målet avgives i vittnes närvaro inför styresmannen vid den fångvårdsanstalt eller föreståndaren för det häkte där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, inför den befattningshavare som har uppsikt över häktet. Är den som sålunda äger mottaga nöjdförklaring ej tillstädes, må förklaringen avgivas inför den som är i hans ställe. Ej må förklaringen gälla utan att domen eller rättens bevis om målets utgång, såvitt rör den dömde, finnes att tillgå för den som mottager förklaringen samt den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen vid rätten avkunnades för honom eller annorledes delgavs honom. Tillfälle skall såvitt möjligt beredas den dömde att under betänketiden samråda med sin försvarare.

Myndighet som äger mottaga nöjdförklaring enligt första stycket skall så snart ske kan erinra den häktade om hans rätt att avgiva sådan förklaring och vad därvid är att iakttaga samt å den dag, då nöjdförklaring först kan avgivas, vare sig det är söckendag eller helgdag, efterhöra huruvida han vill avgiva sådan förklaring.

7 §.

Vad i 6 § är stadgat om den som är häktad i målet skall äga motsvarande tillämpning med avseende å den som undergår fängelse eller eljest är intagen i fångvårdsanstalt.

8 §.

Den som icke är häktad eller intagen i fångvårdsanstalt må, med avlämnande av domen eller sådant bevis som sägs i 6 §, avgiva nöjdförklaring inför styresman vid fångvårdsanstalt eller den som är i hans ställe, polismästare eller annan polischef. Den som fullgör militärtjänstgöring må ock av-

giva förklaringen inför befattningshavare vid krigsmakten, som har bestraffningsrätt över honom i disciplinmål. När nöjdförklaring avgives, skall vittne närvara.

9 §.

Myndighet som mottagit nöjdförklaring skall göra anteckning därom å den handling, på grund varav förklaringen avgivits. Anteckningen skall jämväl underskrivas av den dömde och vittnet.

Om avgiven nöjdförklaring skall underrättelse ofördröjligen avsändas till den domstol som meddelat domen.

Myndighet som äger mottaga nöjdförklaring skall föra särskilda minnesanteckningar över dylika förklaringar och åtgärder som avses i 6 § andra stycket.

10 §.

Nöjdförklaring som avgivits i enlighet med denna lag må icke återtagas. Har den dömde fullföljt talan mot domen i vad han därigenom dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering, skall denna talan anses återkallad genom förklaringen.

11 §.

Är den, som skall undergå fängelse, ungdomsfängelse eller internering, häktad i målet, när domen må verkställas, skall styresmannen vid den fångvårdsanstalt eller föreståndaren för det häkte där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, den befattningshavare som har uppsikt över häktet omedelbart befordra domen till verkställighet. Den som hålles häktad annorstädes än i fångvårdsanstalt skall enligt bestämmelser som meddelas av kriminalvårdsstyrelsen förpassas till lämplig sådan anstalt.

Är den dömde icke häktad, skall polismyndigheten i den ort, där han vistas, för verkställighet förpassa honom till fångvårdsanstalt, vari han enligt föreskrifter som meddelas av kriminalvårdsstyrelsen skall intagas. Avgiver den dömde nöjdförklaring, skall den myndighet som mottager nöjdförklaringen låta verkställa förpassningen. Finnes det kunna ske utan fara för att den dömde avviker, må han i stället för att förpassas till fångvårdsanstalt föreläggas att inställa sig vid sådan anstalt. Mottages nöjdförklaring å den anstalt, vari den dömde skall intagas, eller är han intagen i fångvårdsanstalt när domen eljest förekommer till verkställighet, skall styresmannen eller den som är i hans ställe omedelbart befordra domen till verkställighet.

Beträffande häktad som hålles i militärhäkte samt den som avgivit nöjdförklaring inför befattningshavare vid krigsmakten ankommer det på polismyndigheten i orten att, efter anmälan av vederbörande befattningshavare, verkställa förpassning eller meddela föreläggande som avses i denna paragraf.

12 §.

Har någon dömts till fängelse och visar han innan verkställigheten börjat att till Konungen ingivits ansökan att han måtte av nåd bliva befriad från straffet eller få detta utbytt mot böter eller disciplinbot, villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till särskild vård, skall, om han ej är häktad och nåd ej tidigare sökts i målet, med verkställigheten anstå i avvaktan på Konungens beslut i anledning av nådeansökningen.

På ansökan av den som icke är häktad må uppskov med verkställigheten

av fängelse beviljas under viss tid, högst sex månader från den dag då domen må verkställas mot honom, om med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd eller yrkesutövning eller övriga förhållanden synnerliga skäl för uppskov prövas föreligga. Kvinna som är havande eller ammar barn må beviljas uppskov under tid som prövas skälig. Beslut i ärende som här avses meddelas av länsstyrelsen i den ort där den dömda vistas. Ansökan ingives till polismyndigheten i orten, som det åligger att med eget yttrande skyndsamt insända ansöknings till länsstyrelsen.

Vad i första och andra styckena sägs skall ej gälla, om skälig anledning förekommer att den dömda avviker. Förekommer sådan anledning sedan uppskov enligt andra stycket beviljats, skall beslutet återkallas.

Beslut, varigenom ansökan om uppskov avslagits eller beslut om uppskov återkallats, länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Konungen äger meddela bestämmelser angående anstånd under högst sex månader med verkställigheten av dom beträffande den som dömts till fängelse och icke är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt.

13 §.

Om i högre rätt tiden för fängelse vars verkställighet börjat förlänges eller i dess ställe dömes till ungdomsfängelse eller till internering, skall verkställigheten fortgå enligt den tidigare domen till dess den dömda avgiver nöjdförklaring i fråga om den nya domen eller denna eljest må verkställas.

Har någon börjat undergå ungdomsfängelse och dömes han i stället till fängelse eller internering, skall ock verkställigheten fortgå enligt den tidigare domen till dess den nya domen må verkställas. Detsamma skall gälla, om någon som börjat undergå internering i stället dömes till fängelse eller ungdomsfängelse.

14 §.

Bestämmelserna i 4—11 och 13 §§ skola äga motsvarande tillämpning när domstol förordnar om återintagning i anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse eller internering.

15 §.

Förordnas i dom å skyddstillsyn jämlikt 28 kap. 3 § brottsbalken om behandling i anstalt, skall vad ovan i 4, 11 och 13 §§ ävensom, därest den dömda avgivit nöjdförklaring varom stadgas i brottsbalken, 5 § sägs äga motsvarande tillämpning. Meddelas under prövotiden förordnande om sådan behandling, skola bestämmelserna i 4—11 och 13 §§ äga motsvarande tillämpning.

3 KAP.

Om beräkning av strafftid m. m.

16 §.

Vid verkställighet av fängelse skall strafftiden, om ej annat följer av vad nedan stadgas, räknas, när den dömda hålles häktad i målet, från den dag då domen må verkställas och i annat fall från den dag då han för straffets

undergående intages i fängvårdsanstalt eller, om han är intagen i sådan anstalt, från den dag då domen hos styresmannen föreligger till verkställighet.

Avgives av den som är häktad nöjdförklaring inom tio dagar från den dag då domen meddelades, skall strafftiden räknas från den dagen.

17 §.

För den som börjat undergå fängelse på viss tid skall kriminalvårdsstyrelsen så snart ske kan fastställa dagen för strafftidens slut eller, om obligatorisk villkorlig frigivning kommer i fråga, den dag då sådan frigivning skall äga rum; tillika skall fastställas den dag då fakultativ villkorlig frigivning tidigast kan ske.

När ändring i beslutet påkallas av omständigheterna, skall styresmannen göra anmälan därom till kriminalvårdsstyrelsen som har att förordna i ärendet.

18 §.

Skall tid för fängelse räknas efter månad eller år, anses som slutdag den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den från vilken strafftiden räknas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, skall den månadens sista dag anses som slutdag. Ingå jämväl dagar i tiden, skall antalet dagar läggas till slutdagen för den övriga tiden.

Är tiden för fängelse bestämd allenast i dagar, skall antalet dagar läggas till den dag från vilken tiden räknas.

Uppkommer vid beräkning av tid för fängelse del av månad, anses månaden utgöra trettio dagar. Del av dag bortfaller.

19 §.

Har domstol förordnat att fängelse skall anses till viss del verkställt genom att den dömde hållits i häkte eller undergått ungdomsfängelse eller in-
ternerung eller behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken, skall först beräknas slutdag utan avseende därå och avdraget räknas från den dagen. Ingå dagar i avdraget, skola de frånräknas sist.

Har avbrott i verkställigheten av fängelse ägt rum, skall tiden för avbrottet läggas till slutdagen, i den mån ej annat följer av vad nedan i denna lag stadgas.

20 §.

Har villkorligt medgiven frihet förklarats förverkad, skall återstoden av straffet anses såsom nytt straff vid beräkningen av tiden.

21 §.

Förekommer, sedan den dömde börjat undergå fängelse men innan han frigivits därifrån, till verkställighet annat sådant straff, skall för bestämmande av slutdagen sammanläggning ske av strafftiderna.

Förekomma till verkställighet på en gång dom å fängelse och beslut om behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken, skall denna behandling övergå till fängelse i två månader. Har behandlingen påbörjats, när fängelse förekommer till verkställighet, skall avräkning ske av tid motsvarande den varunder behandlingen pågått.

Beslut i fall som avses i andra stycket meddelas av kriminalvårdsstyrelsen. Den tid av behandlingen, som enligt sådant beslut skall avräknas, anses vid beräkning av tid för villkorlig frigivning utgöra fängelse.

Förekomma till verkställighet på en gång flera förordnanden om behand-

ling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken, skall tiden för behandlingen beräknas efter det förordnande som först börjat verkställas.

22 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om beräkning av tid för fängelse skall i tillämpliga delar gälla i fråga om tid för behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken och för ungdomsfängelse eller internering.

4 KAP.

Allmänna bestämmelser om de intagnas behandling

23 §.

Intagen skall behandlas med fasthet och allvar och med aktning för hans människovärde. Han skall sysselsättas med lämpligt arbete och i övrigt erhålla sådan behandling att hans anpassning i samhället främjas. Skadliga verkningar av frihetsförlusten skola såvitt möjligt förebyggas.

Till ledning för en planmässig behandling av den intagne skall i erforderlig omfattning verkställas undersökning av hans levnadsomständigheter, personliga utveckling, hälsotillstånd, anlag och kunskaper.

Den intagne är skyldig att med flit och ordning utföra arbete som ålägges honom samt att ställa sig till efterrättelse för anstalten gällande ordningsregler ävensom de föreskrifter och tillsägelser som meddelas av anstaltens personal.

24 §.

Därest men för intagens kroppsliga eller själsliga hälsa inträder eller uppenbarligen kan befaras inträda genom tillämpning av bestämmelse i denna lag, göres den jämkning som prövas nödig för avhjälpande eller förebyggande av sådant men.

Om det erfordras för att upprätthålla ordning och säkerhet inom anstalten, må de förmåner inskränkas som enligt denna lag tillkomma intagen.

25 §.

Vid de intagnas fördelning och behandling skall hänsyn tagas till deras ålder, hälsotillstånd, sinnesbeskaffenhet, karaktärsegenskaper, tidigare vandel, arbetsförmåga, anlag och utbildning. Menlig inverkan de intagna emellan skall så långt möjligt förhindras.

Män och kvinnor skola hållas åtskilda, såvitt möjligt i särskilda anstalter.

26 §.

Medför kvinna vid intagning spätt barn eller föder hon därefter barn, må hon erhålla tillstånd att behålla barnet hos sig under amningstiden och, om särskilda förhållanden påkalla det, jämväl utöver nämnda tid. Innan sådant tillstånd lämnas, skall samråd äga rum med länsstyrelsen i det län där kvinnan har sitt hemvist.

27 §.

Sjuknar intagen, skall han vårdas enligt anvisningar av läkare vid anstalten. Angående överförande till sinnessjukavdelning för vård eller observation är särskilt stadgat.

För undersökning eller behandling av intagen må anlitas läkare utom anstalten. Kan erforderlig undersökning eller behandling icke lämpligen ske inom fångvårdsanstalt, må intagen överföras till allmänt sjukhus. Förlossning av intagen kvinna skall såvitt möjligt ske på sjukhus eller förlossningshem, och kvinnan skall, om så finnes behövt, i god tid före förlossningen överföras dit eller till annat hem där hon kan erhålla lämplig vård.

När det i särskilt fall finnes erforderligt, skall den som enligt andra stycket vistas utom anstalten ställas under bevakning och underkastas särskilda föreskrifter.

Tid varunder intagen jämlikt denna paragraf vistats utom fångvårdsanstalt skall inräknas i verkställighetstiden, såframt ej särskilda skäl äro där emot; dock må den som undergår fängelse icke tillgodoräknas mer än en sjättedel av verkställighetstiden, med mindre särskilda skäl föreligga.

28 §.

Intagen som icke sysselsättes med utearbete skall, såvitt hinder ej möter, dagligen vistas utomhus minst en timme.

Om intagens hälsotillstånd påkallar det, bör han få vistas utomhus utöver den tid som i regel medgives.

Gymnastik- och idrottsövningar böra anordnas för de intagna, om så kan ske.

29 §.

Intagen är skyldig att enligt vad därom föreskrives deltaga i undervisning som meddelas inom anstalten. Han bör uppmuntras till självstudier och annan lämplig fritidssysselsättning.

Intagen som så önskar skall, om det kan ske, beredas tillfälle att inom anstalten utöva sin religion.

Intagen må medgivas att mottaga besök av präst eller annan själasörjare.

30 §.

I den utsträckning det kan ske utan olägenhet må intagen skaffa sig eller mottaga böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom lämplig sysselsättning under fritid ävensom äga tillgång till lån ur allmänt bibliotek. Tillfälle till tidningsläsning bör beredas intagen.

31 §.

Intagen må, efter vad som prövas lämpligt, innehava enkla personliga tillhörigheter. I övrigt må han icke utöver vad som följer av andra bestämmelser i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter innehava annat än vad vid anstalten består honom.

32 §.

Intagen må, enligt de närmare bestämmelser som meddelas av kriminalvårdsstyrelsen, medgivas att köpa varor som tillhandahållas vid anstalten ävensom att själv skaffa sig eller mottaga underhåll och bekvämlighet eller åtnjuta annan särskild förmån som är förenlig med god ordning.

33 §.

Tillfälle skall beredas intagen att omedelbart efter intagningen eller överflyttning till annan anstalt underrätta närstående om sin vistelseort. Det bör tillses, att intagen uppehåller önskvärd förbindelse med närstående.

Intagen skall anmanas att efter förmåga bistå närstående mot vilken han är underhållsskyldig.

Avlider intagen eller träffas han av svårare sjukdoms- eller olycksfall, skall underrättelse ofördröjligen lämnas närstående.

34 §.

Intagen må icke utan tillstånd avsända eller mottaga brev eller annat skriftligt meddelande.

Intagen må icke förvägras att till svensk myndighet avsända skrift, som ej är anstötlig till sin avfattning, eller att eljest avsända eller mottaga brev, som icke är anstötligt eller med hänsyn till behandlingens syfte eller av annan särskild anledning olämpligt. Brev till kriminalvårdsstyrelsen må icke brytas och skall städse utan dröjsmål vidarebefordras. I övrigt må intagen som visat pålitlighet medgivnas att avsända och mottaga brev utan att detta förut granskats.

Kvarhålles brev till intagen, skall han, om det ej av särskild anledning uppenbarligen kan verka skadligt, underrättas därom, och skall innehållet i brevet, i den mån det ej är olämpligt, meddelas honom. Om brev som intagen velat avsända kvarhålles, skall han underrättas därom.

Brev som kvarhållits skall utlämnas till den intagne när anstaltsvården upphör, om ej särskilda skäl äro däremot.

35 §.

Intagen må i den mån det är förenligt med ordningen inom anstalten mottaga besök av familjemedlemmar eller andra närstående, om det ej av särskild anledning kan verka skadligt.

I övrigt må intagen medgivnas att mottaga besök av den som varit hans försvarare, av advokat vars biträde den intagne påkallar i enskild angelägenhet samt av annan person, när det med hänsyn till den intagnes fostran, utbildning eller utkomstmöjligheter eller eljest finnes vara till gagn.

I den mån det finnes erforderligt skall tjänsteman vid anstalten vara tillstädes vid besök.

36 §.

Om fara för missbruk ej kan anses föreligga, må intagen erhålla tillstånd att besöka närstående som är svårt sjuk eller bevista närståendes begravning, så ock att i annat fall, då med hänsyn till anstaltstidens längd eller eljest starka skäl äro därtill, lämna anstalten för viss kort tid.

Tiden för vistelsen utom anstalt skall inräknas i verkställighetstiden, såframt ej särskilda skäl äro däremot.

37 §.

Häktas intagen, skall verkställigheten avbrytas. Blir han frikänd för det brott, för vilket han häktats, skall tiden för avbrottet inräknas i verkställighetstiden.

Om i annat fall än som avses i första stycket domstol finner att den intagnes personliga inställelse är påkallad, skall han inställas vid domstolen. Tiden för sådan inställelse inräknas i verkställighetstiden, såframt ej, när inställelsen påkallats av annan anledning än åtal mot den intagne, särskilda skäl äro däremot.

Åtalas intagen, bör han på begäran erhålla den lättnad i verkställigheten som erfordras för utförande av talan i målet.

38 §.

Om annan myndighet än domstol begär att intagen skall inställas inför myndigheten, prövar kriminalvårdsstyrelsen huruvida det må ske.

Tid varunder intagen i fall som nu sagts vistats utom anstalt inräknas i verkställighetstiden, såframt ej särskilda skäl äro däremot.

39 §.

Vid transport av intagen skall såvitt möjligt iakttagas, att han ej utsättes för obehörigas uppmärksamhet. Om han är belagd med fängsel, skall detta döljas under hans dräkt.

Kvinna skall vid transport åtföljas av kvinnlig befattningshavare.

Är den intagne sjuk eller kan det eljest befaras att transport skulle medföra skada för hans hälsa, må sådan ej äga rum utan läkares medgivande. Vad sist sagts gäller även beträffande kvinna som är havande.

40 §.

Intagens frigivning eller överförande till vård utom anstalt skall i god tid förberedas. Härvid bör eftersträvas att bereda honom lämplig arbetsanställning eller annan försörjningsmöjlighet samt lämplig bostad. Även i övrigt böra sådana åtgärder vidtagas som kunna hjälpa honom att föra ett ordentligt och laglydigt liv.

41 §.

Är intagen sjuk när han skall lämna anstalten, må han, om det med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, i anstalten erhålla fortsatt sjukvård, bekostad av allmänna medel. Om beredande av vård å sinnessjukhus åt intagen, som är i behov därav när han skall lämna anstalten, är särskilt stadgat.

5 KAP.

Om fängelse m. m.

42 §.

De intagnas fördelning mellan öppen och sluten anstaltsvård skall ske med iakttagande av grunderna i 25 §. Intagen som vid verkställighetens början ej fyllt tjugofem år och vårdas i sluten anstalt bör, om ej annat förordas av hänsyn till hans yrkesutbildning eller andra särskilda skäl, så snart ske kan överföras till öppen anstalt.

Den som undergår fängelse i tre månader eller på kortare tid skall vårdas i öppen anstalt, såframt det ej med hänsyn till hans ålder, hälsotillstånd eller tidigare vandel, förefintlig möjlighet att bereda honom arbete eller förhållandena i övrigt måste anses olämpligt.

43 §.

Begär intagen, för utförande av lämpligt arbete eller av annan giltig anledning, att få undergå straffet eller vad därav återstår i sluten anstalt, må det ej förvägras honom.

44 §.

Den som är intagen i öppen anstalt skall i regel arbeta tillsammans med andra intagna och må jämväl, om ej särskilda skäl äro däremot, tillbringa fritiden med dem.

45 §.

Den som är intagen i sluten anstalt skall i regel arbeta tillsammans med en eller flera andra intagna.

Om undersökning som avses i 23 § skall äga rum, må han hållas till arbete i enrum till dess undersökningen är avslutad. Även eljest må han, om det med hänsyn till ordning och säkerhet inom anstalten eller för undvikande av menlig inverkan de intagna emellan eller av annan särskild anledning finnes erforderligt, hållas till sådant arbete, dock högst en månad varje halvår. Efter medgivande av kriminalvårdsstyrelsen må förordnande om arbete i enrum meddelas för längre tid, dock högst sex månader varje gång.

Då intagen arbetar i enrum, bör dörren hållas olåst, om det kan ske utan olägenhet. Jämväl i övrigt må lättnad i isoleringen medgivas under arbetstiden.

46 §.

Under fritid må den, som är intagen i sluten anstalt, tillsammans med andra intagna deltaga i undervisning, gudstjänst, utomhusvistelse, gymnastik och dylikt, såframt ej särskilda skäl äro däremot. Finnes det kunna ske utan fara för menlig påverkan, må intagen även eljest tillbringa fritiden eller del därav tillsammans med en eller flera andra intagna. Intagen som visat pålitlighet må medgivas att hava rumsdörren olåst under fritid.

47 §.

I den mån ej annat följer av vad som sägs i 45 och 46 §§ böra de som äro intagna i sluten anstalt hållas skilda från varandra.

Önskar intagen arbeta eller tillbringa fritid i enrum, må det icke vägras honom, såframt ej synnerliga skäl äro däremot.

48 §.

Lämpligt arbete skall anvisas intagen. Det bör såvitt möjligt vara ägnat att bereda honom yrkesutbildning eller att eljest främja utsikterna för honom att efter frigivningen försörja sig. Vid valet av arbete bör hänsyn tagas till hans håg och fallenhet. Intagen som arbetar i enrum må tillåtas att utföra arbete för egen räkning eller åt arbetsgivare utom anstalten.

Intagen må medgivas att med inskränkning i arbetstiden ägna sig åt studier eller annan utbildning eller undergå särskild vid anstalten anordnad behandling.

49 §.

Om det med hänsyn till anstaltstidens längd eller av annan särskild anledning finnes lämpligt och fara för missbruk ej kan anses föreligga, må till förberedande av frigivningen intagen medgivas att utom anstalten utföra annat arbete än som bedrivs inom kriminalvården.

50 §.

Om det prövas erforderligt för ordnande av de förhållanden, i vilka den intagne kommer att försättas vid frigivningen, må han erhålla tillstånd att, efter den dag då villkorlig frigivning tidigast kan ske, lämna anstalten för en tid av högst fjorton dagar.

Tiden för vistelsen utom anstalten skall inräknas i verkställighetstiden, såframt ej särskilda skäl äro däremot.

51 §.

Vad i detta kapitel sägs om behandlingen av den som dömts till fängelse skall i tillämpliga delar gälla den som skall undergå behandling i anstalt varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken. Efter utgången av den för anstaltsbehandlingen stadgade minsta tiden skall behandlingen upphöra, så snart fortsatt omhändertagande i anstalt ej kan anses erforderligt.

De som undergå behandling som nu sagts böra vårdas avskilda från övriga intagna.

6 KAP.

Om ungdomsfängelse

52 §.

I ungdomsanstalt må, såvida ej för visst fall medgives undantag, vårdas endast den som dömts till ungdomsfängelse.

53 §.

De dömdas fördelning mellan öppen och sluten anstaltsvård skall ske med iakttagande av grunderna i 25 §. Har den dömda intagits i sluten anstalt, skall han, såframt det ej med hänsyn till hans sinnesbeskaffenhet eller av annan särskild anledning måste anses olämpligt, så snart ske kan överföras till öppen anstalt.

Den dömda skall arbeta tillsammans med andra intagna och må jämväl tillbringa fritiden tillsammans med dem, allt såframt ej särskilda skäl äro däremot.

54 §.

Lämpligt arbete skall anvisas den dömda. Det bör vara ägnat att stärka hans förmåga och vilja att försörja sig och att bibringa honom utbildning i lämpligt yrke. Vid valet av arbete bör hänsyn tagas till hans håg och fallenhet.

Undervisning skall meddelas i de ämnen kriminalvårdsstyrelsen bestämmer. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt fritidssysselsättning samt gymnastik och idrott.

Den dömda må erhålla tillstånd att utom anstalten utföra annat arbete eller delta i annan undervisning än som bedrivs inom kriminalvården.

55 §.

Prövas det vara till gagn för behandlingen, må den dömda erhålla tillstånd att lämna anstalten jämväl för längre tid och under andra omständigheter än som sägs i 36 §.

Tiden för vistelsen utom anstalten skall inräknas i anstaltstiden, såframt ej särskilda skäl äro däremot.

7 KAP.

Om internering

56 §.

I interneringsanstalt må, såvida ej för visst fall medgives undantag, vårdas endast den som dömts till internering.

57 §.

Den dömda skall intagas i slutna anstalt.

Den som visat pålitlighet må överföras till öppna anstalt, om det kan ske utan olägenhet.

58 §.

Den dömda må hållas avskild från andra intagna till dess närmare kännedom vunnits om hans sinnesart och beteende. Därefter skall vad som stadgas i 44—46 §§ och 47 § första stycket äga motsvarande tillämpning.

59 §.

Lämpligt arbete skall anvisas den dömda. Det bör vara ägnat att stärka hans förmåga och vilja att försörja sig och att bibringa honom utbildning i lämpligt yrke. Vid valet av arbete bör hänsyn tagas till hans håg och fallenhet. Den dömda må erhålla tillstånd att utföra arbete för egen räkning eller åt arbetsgivare utom anstalten.

Den dömda må medgivas att med inskränkning i arbetstiden ägna sig åt studier eller annan utbildning eller undergå särskild vid anstalten anordnad behandling.

Till förberedande av övergången till vård utom anstalt må den dömda, såframt fara för missbruk ej kan anses föreligga, erhålla tillstånd att utom anstalten utföra annat arbete än som bedrivs inom kriminalvården.

60 §.

Prövas det vara till gagn för behandlingen, må den dömda erhålla tillstånd att, efter utgången av den för anstaltsvården bestämda minsta tiden, lämna anstalten jämväl för längre tid och under andra omständigheter än som sägs i 36 §.

Tiden för vistelsen utom anstalten skall inräknas i anstaltstiden, såframt ej särskilda skäl äro däremot.

8 KAP.

Om arbetspremier m. m.

61 §.

Intagen skall för sitt arbete erhålla arbetspremie, såframt han ej utfört arbetet för egen räkning eller åt arbetsgivare utom anstalten. Arbetspremie utgår antingen efter ackord eller med visst belopp för arbetstimme. Vid bestämmande av arbetspremie skall hänsyn tagas till den intagnes flit och arbetsskicklighet. Arbetspremie skall utgå även när intagen under arbetstid deltagit i undervisning eller särskild behandling som anordnats vid anstalten.

Är intagen helt eller delvis arbetsoförmögen, må han erhålla arbetspremie enligt särskilda grunder.

62 §.

Den som undergår fängelse i tre månader eller på kortare tid eller behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken må fritt förfoga över arbetspremiemedel och andra arbetsinkomster.

Annan intagens arbetspremiemedel och övriga inkomster av arbete skola enligt grunder som kriminalvårdsstyrelsen bestämmer fördelas i två delar, disponibla medel och besparade medel, samt användas på sätt i 63—66 §§ stadgas.

63 §.

Disponibla medel må av den intagne användas till understöd åt närstående, till gäldande av skadestånd eller fullgörande av annan förpliktelse samt enligt grunder som kriminalvårdsstyrelsen bestämmer till inköp av varor som tillhandahållas vid anstalten eller till annan personlig förmån, som han äger bereda sig.

64 §.

Besparade medel skola bevaras till dess den intagne frigives eller överföres till vård utom anstalt; medlen må dock användas för fullgörande av underhållsskyldighet eller för tillgodoseende av annat för den intagne eller honom närstående trängande behov ävensom till anskaffande av böcker eller annat som kan bereda honom nyttig sysselsättning under fritid. Om särskilda skäl äro därtill, må besparade medel användas även för annat ändamål än nu sagts.

Vid den intagnes frigivning eller överförande till vård utom anstalt må, i händelse han saknar andra tillgängliga medel, av hans besparade medel anvisas främst skäligt belopp för hans uppehälle under den närmaste tiden samt därefter vad som åtgår till hans nödiga beklädnad. Återstoden må överlämnas till den intagne eller för dennes räkning insättas i bank eller översändas till skyddskonsulent eller annan lämplig person att i skäliga poster tillställas honom.

65 §.

Av intjänta arbetspremier må ersättning uttagas för vad intagen uppsåtligt eller av vårdslöshet skadar eller förstör av anstaltens tillhörigheter.

Arbetspremiemedel som gottskrivits intagen eller avsatts för hans räkning må ej tagas i mät för hans gäld.

66 §.

Intagen som överförs till sinnessjukavdelning må förfoga över arbetspremiemedel enligt grunder som kriminalvårdsstyrelsen bestämmer.

67 §.

Konungen äger beträffande viss anstalt eller vissa intagna förordna att ersättning för utfört arbete skall utgå efter andra grunder än som sägs i 61 §, så ock meddela de närmare föreskrifter som erfordras i samband därmed.

Har förordnande meddelats enligt första stycket, skall i fråga om den intagnes arbetsinkomst vad som stadgas i 65 § äga motsvarande tillämpning.

9 KAP.

Om disciplinära åtgärder m. m.

68 §.

Bryter intagen mot anbefalld ordning eller visar han eljest klandervärt uppförande, och låter han ej sig rätta efter tillsägelse eller är förseelsen av

allvarlig beskaffenhet, må åläggas honom

1) förlust för viss tid eller tills vidare av honom särskilt tillerkänd förmån,

2) förlust under viss tid, helt eller delvis, av rätt att köpa varor som tillhandahållas vid anstalten,

3) förlust under högst fjorton dagar av rätt att skaffa sig, mottaga eller innehava böcker, tidskrifter eller tidningar, eller

4) inneslutning i enrum under högst trettio dagar eller, i fråga om den som undergår ungdomsfängelse eller ej fyllt tjuogoett år, under högst sju dagar.

69 §.

Har intagen som undergår fängelse på viss tid gjort sig skyldig till förseelse som avses i 68 § och är förseelsen sådan att den påkallar strängare åtgärd än där sägs, må verkställighetstiden förlängas med högst fjorton dagar. Ej må genom sådan förlängning eller upprepade förlängningar verkställighetstiden ökas med mer än en tredjedel, ej heller med mer än sammanlagt tre månader.

70 §.

I 68 och 69 §§ angivna åtgärder må efter förseelsens beskaffenhet och övriga föreliggande omständigheter vidtagas i förening. Föreligga flera förseelser, skall åtgärd bestämmas gemensamt för dem.

71 §.

Har någon jämlikt 68 § varit innesluten i enrum oavbrutet under trettio dagar eller, om han undergår ungdomsfängelse eller ej fyllt tjuogoett år, under sju dagar, må han allenast efter uppehåll av minst sju dagar ånyo inneslutas i enrum.

72 §.

Innan beslut meddelas om åtgärd som sägs i 68 eller 69 §, skall förhör hållas med den intagne. Anstaltens läkare skall såvitt möjligt höras före beslut om inneslutning i enrum, så ock eljest när omständigheterna föranleda därtill. Över vad som förekommit vid förhör och annan undersökning skall föras protokoll.

73 §.

När det finnes erforderligt för att betvinga våldsamt uppträdande, så ock eljest, när säkerheten inom anstalten så kräver, må intagen hållas skild från andra intagna samt, om andra medel finnas otillräckliga, beläggas med lämpligt fängsel, dock ej under längre tid än säkerheten fordrar. Anstaltens läkare skall så snart ske kan underrättas om sådan åtgärd samt yttra sig däröver.

Under transport må intagen beläggas med fängsel när det finnes nödigt.

74 §.

Om åtgärd enligt 68 eller 69 § samt om åtgärd enligt 73 § och läkares yttrande däröver skall anteckning göras i särskild liggare med angivande av anledningen till åtgärden.

10 KAP.

Om beslut m. m.

75 §.

Den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör, meddelar beslut i fråga om tillstånd som avses i 50 § samt beslutar om upphörande jämlikt 51 § av behandling i anstalt varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken.

Övervakningsnämnds beslut länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

76 §.

Ungdomsfängelshälsenämnden beslutar i frågor som avses i 55 § och interneringsnämnden i frågor som avses i 60 §.

Kriminalvårdsnämnden beslutar om åtgärd enligt 69 §.

77 §.

Beslut enligt denna lag i annat fall än som sägs i 12 § andra stycket, 75 § och 76 § meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Styrelsens beslut länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

78 §.

Talan mot kriminalvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag föres genom besvär hos Konungen. Besvären skola ingivas till kriminalvårdsstyrelsen.

Intagen äger hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämnds beslut som avses i 75 §.

I länsstyrelsens beslut enligt 12 § andra stycket må ändring sökas genom besvär hos kriminalvårdsnämnden. Besvären skola ingivas till länsstyrelsen, som har att med eget yttrande skyndsamt insända handlingarna i ärendet till kriminalvårdsnämnden.

Mot ungdomsfängelshälsenämndens, interneringsnämndens och kriminalvårdsnämndens beslut enligt denna lag må talan ej föras.

79 §.

Konungen äger förordna, att befogenhet som enligt denna lag tillkommer ungdomsfängelshälsenämnden eller interneringsnämnden må, såvitt gäller meddelande av tillstånd att lämna anstalten, överflyttas å övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Har i sådant fall beslut meddelats av övervakningsnämnd, må den intagne påkalla prövning av beslutet hos ungdomsfängelshälsenämnden eller interneringsnämnden.

80 §.

Konungen äger förordna angående överflyttning av övervakningsnämnds befogenhet i fråga som avses i 50 § samt enligt 79 § ävensom av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i 27 § fjärde stycket, 36 § andra stycket, 37 § andra stycket, 38 § andra stycket och 50 § andra stycket till befattningshavare inom kriminalvården.

11 KAP.

Ansvarsbestämmelser m. m.

81 §.

Den som i annat fall än som avses i 53 § sinnessjuklagen olovligen till intagen överlämnar eller försöker överlämna vapen eller annat, varmed denne lätteligen kan skada sig själv eller annan, dömes, om ej för gärningen är stadgat strängare straff i brottsbalken, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Lämnar någon åt intagen alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel eller hjälper någon eljest intagen att åtkomma sådana drycker eller medel, dömes till dagsböter.

82 §.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos eller ankomma till intagen eller medföras av den som skall intagas i fångvårdsanstalt, må omhändertagas. Med omhändertagen egendom skall förfaras på sätt föreskrives i 3 § lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Vad nu sagts skall i tillämpliga delar gälla jämväl alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som utan att känd ägare därtill finnes påträffas inom fångvårdsanstalt.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller kronan.

83 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpningen av denna lag medelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av kriminalvårdsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965, då lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m. skall upphöra att gälla. Vad som stadgas i 21 § sistnämnda lag skall dock fortfarande gälla i fråga om straffarbete eller fängelse som ådömts med tillämpning av 4 kap. 3 eller 4 § strafflagen.

Beträffande straffarbete skall gälla vad i nya lagen stadgas om fängelse och beträffande förvaring eller internering i säkerhetsanstalt vad i lagen stadgas om internering.

Lagförslagets tillkomst m. m.

Den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna brottsbalken, vilken utfärdats den 21 december 1962, skall träda i kraft den 1 januari 1965. Den i balken genomförda omläggningen av påföljdssystemet erfordrar bl. a. åtskilliga ändringar av och kompletteringar till de bestämmelser som upptages i lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m.

I sitt betänkande Enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953: 17) föreslog

strafflagberedningen de ändringar i lagen som befanns erforderliga vid sammanslagningen av fängelse och straffarbete till ett enhetligt frihetsstraff. Beredningen framlade därefter i sitt slutbetänkande Skyddslag (SOU 1956:55) förslag till lag om behandling i skyddsvårdsanstalt. Förslaget uppvisade i jämförelse med straffverkställighetslagen i allt väsentligt sådana ändringar som betingades av innehållet i den av beredningen utarbetade skyddslagen. Såväl det framlagda förslaget till ändringar i straffverkställighetslagen som det nya lagförslaget remissbehandlades i samband med beredningens huvudförslag. Förslag till ändringar i straffverkställighetslagen framlades jämväl av 1956 års eftervårdsutredning i betänkandet Kriminalvård i frihet (SOU 1961:16). Även detta betänkande har remissbehandlats.

Det nu framlagda förslaget till ny lag om behandling i fångvårdsanstalt har — i viss utsträckning efter samråd med fångvårdsstyrelsen — utarbetats inom justitiedepartementet. Den 3 januari 1964 beslutade Kungl. Maj:t att inhämta lagrådets yttrande över det lagförslag, vilket såsom bilaga fogats till propositionen. Lagrådet avgav utlåtande den 26 februari 1964, varefter lagärendet blev föremål för ytterligare överväganden inom justitiedepartementet. Det anmäldes slutligen i statsrådet den 28 februari 1964.

I vad angår den nu förevarande propositionens huvudsakliga innehåll får utskottet hänvisa till en kort redogörelse i början av utskottets yttrande nedan.

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, inledningsvis bl. a. följande. I samband med den översyn av verkställighetslagen som föranledes av brottsbalken torde — med hänsyn bl. a. till att frågor rörande fångvårdsstyrelsens organisation var under utredning — vissa ytterligare ändringar böra övervägas. Då flertalet av verkställighetslagens paragrafer beröres av tillämnade ändringsförslag och nya stadganden torde tillkomma, syntes det vara lämpligt att ersätta den nuvarande lagen med en ny lag. Denna torde i princip icke böra avse andra i fångvårdsanstalt intagna än dem som undergår påföljd för brott. Beträffande de lagöverträdare som vårdas å sinnessjukavdelning inom fångvården i avvaktan på intagning i mentalsjukhus och för vilka stadgan den 8 april 1938 ang. vård och behandling i statens fångvårdsanstalter gäller, torde, uttalade departementschefen, icke någon ändring böra övervägas, förrän resultatet av pågående arbete med reformering av sinnessjuklagstiftningen och det rättspsykiatriska undersökningsväsendet föreligger.

Beträffande specialmotiveringen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnats i utskottets yttrande, hänvisa till propositionen s. 19—59.

Jämväl beträffande *lagrådets* uttalanden i anslutning till de särskilda stadgandena torde utskottet, i den mån de ej redovisas i utskottets yttrande, få hänvisa till i propositionen lämnad redogörelse, s. 76—79.

Motionerna

I motionerna I: 689 och II: 841 anföres efter en kort inledning följande.

Ett självklart önskemål är att den nya lagen så nära som möjligt följer brottsbalkens systematik och terminologi. Detta får också anses i stor utsträckning ha blivit fallet, efter det att de av lagrådet vid 4 och 5 §§ anförda önskemålen blivit beaktade. Dessa önskemål gällde ett accepterande av principen att den som dömts till frihetsförlust skulle kunna påbörja verkställigheten, oavsett om han fullföljde talan beträffande förverkande av egendom eller annan av brottet föranledd särskild rättsverkan. Efter vidtagandet av de av lagrådet förordade ändringarna kvarstår emellertid skiljaktigheter i fråga om det formella förfarandet vid nöjdförklarings avgivande. Här åsyftas de fall, då reglerna i 28 kap. 3 § brottsbalken om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn kommit att tillämpas.

I 38 kap. 1 § brottsbalken lämnas regler om nöjdförklaring av den som ädömts villkorlig dom eller skyddstillsyn. Angående nöjdförklaring i fråga om dom å fängelse, ungdomsfängelse eller internering hänvisas i samma lagrum till vad därom är särskilt stadgat, varmed avses nu framlagda lagförslag. I detta förslag upptages emellertid även regler om nöjdförklaring av den, som under prövotid ålagts förordnande enligt 28 kap. 3 § brottsbalken (se 15 §). Någon hänvisning om denna reglering finnes ej i 38 kap. 1 § brottsbalken. Det synes lämpligt, att en sådan göres. Samtidigt bör i förtydligande syfte i 15 § av den nu föreslagna lagen orden »nöjdförklaring varom stadgas i brottsbalken» utbytas mot »nöjdförklaring enligt 38 kap. 1 § första stycket brottsbalken».

Ett annat spörsmål — icke av formell art — berör den i 21 § andra stycket upptagna regeln, att vid samtidig verkställighet av fängelse och behandling enligt 28 kap. 3 § brottsbalken nämnda behandling skall övergå till fängelse i två månader. I motiveringen hänvisas (s. 31 f.) till vad som anfördes vid behandlingen av brottsbalksförslaget. Emellertid torde då icke ha diskuterats frågan om lämplig evalveringstid. Det nu framlagda förslaget innebär att behandlingstiden i här aktuella fall enligt 28 kap. 3 § brottsbalken blir den maximala. Detta framstår emellertid som en alltför sträng regel. En rimligare avvägning torde ernås, om den diskuterade gränsen sättes vid en månad.

Vid 29 § har lagrådet väckt frågan om icke i andra stycket borde anges, att gudstjänster och andra andaktsövningar skall hållas enligt föreskrifter, som meddelas av fängenvårdsstyrelsen. Detta överensstämmer med vad strafflagberedningen föreslagit (SOU 1956: 55, s. 490). Departementschefen har emellertid avvisat denna tanke under hänvisning till religionsfrihetslagstiftningen. Såsom framgår redan av lagrådets uttalande kan denna motivering

icke anses hållbar. På de skäl som lagrådet anfört synes det därför riktigt att utforma lagtexten enligt strafflagberedningens förslag.

Motionerna utmynnar i yrkande att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition »måtte för sin del antaga

dels det framlagda lagförslaget med följande ändringar:

a) i 15 § orden 'nöjdförklaring varom stadgas i brottsbalken' ersatta med 'nöjdförklaring enligt 38 kap. 1 § första stycket brottsbalken';

b) i 21 § andra stycket orden 'två månader' ersatta med 'en månad'; samt

c) i 29 § andra stycket orden 'Intagen som så önskar skall, om det kan ske, beredas tillfälle att inom anstalten utöva sin religion' ersatta med 'Gudstjänster och andra andaktsövningar skola hållas enligt föreskrifter som meddelas av kriminalvårdsstyrelsen';

dels ock följande ändrade lydelse av 38 kap. 1 § tredje stycket brottsbalken: 'Angående nöjdförklaring i fråga om dom å fängelse, ungdomsfängelse och internering samt i fråga om beslut jämlikt 28 kap. 9 § om behandling enligt 28 kap. 3 § är särskilt stadgat.'»

I motionerna I: 688 och II: 842 framföres beträffande 29 § i det framlagda förslaget enahanda yrkande som i de nyss härovan redovisade motionerna.

Till stöd för berörda yrkande åberopar motionärerna i huvudsak vad lagrådet uttalat i anslutning till ifrågavarande stadgande. För nämnda uttalande redovisas i utskottets yttrande.

Jämväl i motionen II: 840 upptages frågan om den andliga vården vid fångvårdsanstalterna. I motionen anföres följande.

Enligt nu gällande, av fångvårdsstyrelsen särskilt utfärdat reglemente, stadgas att vid varje fångvårdsanstalt gudstjänster och andaktsstunder skall anordnas i samverkan mellan svenska kyrkan och frikyrkliga samfund. I görligaste mån skall tillses att gudstjänsterna och andaktsstunderna får sångligt och musikaliskt inslag. Gudstjänster, som utsändes genom radio eller television, bör utnyttjas i lämplig omfattning. Andlig vård bör dessutom bedrivas i form av enskilda samtal och gruppsamtal i religiösa frågor och livsåskådningsproblem.

Vid varje fångvårdsanstalt skall, enligt nu gällande regler, finnas en nämnd för den andliga vården med uppgift att biträda anstaltens styresman vid handhavandet av ifrågavarande verksamhet. Nämnden skall bestå av två ledamöter, av vilka den ena skall representera svenska kyrkan och den andra frikyrkorna.

I början av varje budgetår skall nämnden för den andliga vården uppgöra en allmän plan för verksamheten under året. I planen skall särskilt anges antalet gudstjänster och deras placering samt lämnas uppgift om de predi-

kanter som förklarar sig villiga att medverka. Planen skall föreläggas styresmannen, och avskrift skall översändas till vederbörande fångvårdsdirektör och fångvårdsstyrelsen.

I fångvårdsstyrelsens cirkulär är även sört för att de intagna på lämpligt sätt upplyses om vilka som är ledamöter av nämnden för den andliga vården och vilka trossamfund som är företrädade inom denna. Likaså är väl sört för att alla får veta hur kontakt nås med ledamöterna i nämnden eller med företrädare för trossamfund som icke är representerat i nämnden. De nu fungerande nämnderna är en ersättning för de förutvarande religionsvårdskommittéerna och synes ha fungerat tillfredsställande. De tillkom på departementschefens initiativ, och lösningen av den andliga vården vid fångvårdens anstalter kan sägas vara ordnad på ett förtjänstfullt sätt. Trossamfund som icke erhåller representation i nämnderna kan dock medverka i den andliga vården genom att nämnderna bereder dem möjlighet härtill.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 76 föreslås ändring av den paragraf som reglerar den andliga vården vid fångvårdsanstalterna. Den föregående § 30 i kap. 4 hade följande lydelse: »Gudstjänster och andra andaktsövningar skola hållas enligt föreskrifter som meddelas av fångvårdsstyrelsen.» Departementschefen föreslår följande ändring i kap. 4, § 29, mom. 2—3: »Intagen som så önskar skall, om det kan ske, beredas tillfälle att inom anstalten utöva sin religion.

Intagen må medgivas att mottaga besök av präst eller annan själasörjare.»

Lagrådet har till den föreslagna lydelsen gjort vissa kommentarer och yrkat på att den äldre lydelsen bibehålles. Meningen med den föreslagna lagändringen synes dock icke vara att de gudstjänster och andra andaktsövningar som nu hålles skall upphöra. Då gudstjänster och andaktsövningar alljämt kan antagas komma att utgöra den huvudsakliga formen för tillgodoseende av de intagnas religiösa behov synes det oss icke nödvändigt med en lagändring i stil med vad lagrådet föreslår men väl att den nu rådande ordningens bibehållande kommer till klart uttryck i utskottets skrivning i härövan berörda fråga. För att inte oklarhet skall uppstå bör vederbörande utskott och riksdagen till ledning för tillämpningen av ifrågavarande lagrum uttala att någon ändring inte avses i den nu tillämpade ordningen i fråga om den andliga vården vid fångvårdsanstalterna utan att denna ordning bör bibehållas.

Under hänvisning till det anförda hemställer motionärerna att riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande proposition »måtte till ledning för tillämpningen av den föreslagna nya lydelsen av kap. 4, § 29, mom. 2—3, uttala att någon ändring icke avses i den nu tillämpade ordningen i fråga om den andliga vården vid fångvårdsanstalterna utan att denna ordning bör bibehållas».

Utskottet

Genom förevarande proposition framlägges förslag till lag om behandling i fångvårdsanstalt. Avsikten därmed är i första hand att bringa nu gällande verkställighetsregler i överensstämmelse med påföljdssystemet i brottsbalken, vilken enligt riksdagens beslut skall träda i kraft den 1 januari 1965. Den nya lagen, som föreslås träda i kraft samtidigt, avser behandlingen av dem som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering samt dem beträffande vilka förordnats om behandling i anstalt i samband med skyddstillsyn. Vid den nya lagens utarbetande har därjämte upptagits vissa frågor som ej äger direkt samband med det nya påföljdssystemet; sålunda föreslås bl. a. viss utvidgning av permissionsinstitutet och vidare ändring av bestämmelserna om s. k. frigång.

Planeringen och ledningen av vården i anstalt skall liksom hittills ankomma på den centrala fångvårdsmyndigheten, vilken såsom förutskickats i samband med tidigare lagstiftningsåtgärder skall benämnas kriminalvårdsstyrelsen. Ansvaret för vården i frihet av dem som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering skall enligt brottsbalken ankomma på övervakningsnämnderna. De nuvarande anstaltsnämnderna har ej bibehållits i den nya behandlingslagen. Dessas uppgifter är avsedda att i viss utsträckning övertagas av övervakningsnämnderna.

Utskottet finner det nu framlagda lagförslaget i allt väsentligt väl avvägt samt ägnat att läggas till grund för lagstiftning. I det följande upptager utskottet därför till närmare behandling endast de stadganden som beröres av de i ämnet väckta motionerna eller eljest tilldragit sig utskottets särskilda uppmärksamhet.

Som ovan nämnts avskaffas genom den nya lagen de nuvarande anstaltsnämnderna. Detta har av departementschefen motiverats med att, sedan beslutanderätten rörande fakultativ villkorlig frigivning i princip överförts från den centrala fångvårdsmyndigheten till övervakningsnämnderna, av anstaltsnämndernas nuvarande egentliga arbetsuppgifter skulle huvudsakligen återstå endast skyldigheten att avge yttranden över nådeansökningar. Sådana yttranden torde emellertid i förekommande fall kunna inhämtas från vederbörande övervakningsnämnd. Ej heller torde, uttalar departementschefen, anstaltsnämndernas uppgift att såsom ett från fångvårdsarbetet i övrigt fristående organ följa vården och behandlingen av de intagna, erbjuda tillräckliga skäl för deras bibehållande i organisationen. Erforderlig inblick i fångvårdsarbetet torde nämligen, framhåller departementschefen, vinnas av övervakningsnämnderna.

I likhet med departementschefen finner utskottet ej skäl föreligga att efter brottsbalkens genomförande bibehålla de nuvarande anstaltsnämnderna. Den insyn i det egentliga fångvårdsarbetet som beretts genom an-

staltsnämndernas verksamhet torde emellertid från flera synpunkter ha varit värdefull. Enligt utskottets mening torde därför vid utformningen av de närmare bestämmelserna om övervakningsnämndernas verksamhet nyssberörda förhållande böra uppmärksammas och beaktas.

I motionerna I: 689 och II: 841 har i anslutning till behandlingslagens bestämmelser om nöjdförklaring upptagits fråga om viss formell ändring av 38 kap. 1 § brottsbalken.

Föreskrifter rörande nöjdförklaring upptages dels i nyssnämnda stadgande i brottsbalken, dels i 2 kap. av behandlingslagen. Bestämmelserna i 38 kap. 1 § brottsbalken avser allenast nöjdförklaring i anslutning till ådömande av villkorlig dom och skyddstillsyn. Enligt uttrycklig bestämmelse inbegriper nöjdförklaring i förekommande fall sådan anstaltsbehandling, varom jämlikt 28 kap. 3 § må ha förordnats i samband med domen å skyddstillsyn. I ett tredje stycke av 38 kap. 1 § brottsbalken sägs, att angående nöjdförklaring i fråga om dom å fängelse, ungdomsfängelse och internering är särskilt stadgat. I detta hänseende gives nu regler i förslaget till behandlingslag. Därjämte stadgas emellertid i behandlingslagen — 15 § sista punkten — angående nöjdförklaring i fråga om förordnande om sådan anstaltsbehandling som avses i 28 kap. 3 § brottsbalken i de fall då förordnande därom icke meddelats i samband med domen å skyddstillsyn utan sedermera under prøvotiden. Beträffande sådan nöjdförklaring skall behandlingslagens bestämmelser om nöjdförklaring beträffande fängelse, ungdomsfängelse och internering äga motsvarande tillämpning. Om nu ifrågavarande fall av nöjdförklaring upptages emellertid icke någon erinran i 38 kap. 1 § eller annorstädes i brottsbalken. Motionärerna anser att en hänvisning i detta avseende bör göras i nämnda paragraf.

Genom den utformning berörda paragraf i brottsbalken erhållit synes den något ofullständig. Enligt utskottets mening torde i och för sig visst fog finnas för en sådan hänvisning som motionärerna förordar. Emellertid är den påtalade ofullständigheten ej av sådan beskaffenhet, att den kan föranleda någon rättsförlust eller eljest medföra några olägenheter. Vid sådant förhållande anser utskottet icke påkallat att i förevarande sammanhang den av motionärerna påyrkade ändringen av 38 kap. 1 § tredje stycket brottsbalken vidtages.

Vad därefter angår motionärernas yrkande att, i förtydligande syfte, i 15 § av behandlingslagen orden »nöjdförklaring varom stadgas i brottsbalken» skall utbytas mot »nöjdförklaring enligt 38 kap. 1 § första stycket brottsbalken» får utskottet framhålla, att den utformning berörda lagrum i behandlingslagen erhållit icke innefattar någon oklarhet. Det är nämligen att märka att stadgande om nöjdförklaring icke gives annorstädes i brottsbalken. Vid sådant förhållande torde det vara icke blott formellt riktigt utan även från praktisk synpunkt lämpligt att ifrågavarande hän-

visning utformats på sätt som skett. Ej heller i förevarande hänseenden finner därför utskottet skäl tillstyrka bifall till ifrågavarande motioner.

I motionerna I: 689 och II: 841 påyrkas jämväl ändring av 21 § andra stycket behandlingslagen. Detta stadgande behandlar det fall av konkurrens som uppstår, då dom å fängelse och beslut om anstaltsbehandling av den, som dömts till skyddstillsyn, förekommer till verkställighet på en gång. Sådan behandling skall jämlikt 28 kap 3 § brottsbalken, enligt vad därom bestämmes under behandlingens gång, pågå minst en månad och högst två månader. Enligt nyss berörda lagrum i behandlingslagen skall i ovan angivet konkurrensfall anstaltsbehandlingen övergå till fängelse i två månader; har behandlingen påbörjats när fängelse förekommer till verkställighet, skall avräkning ske av tid motsvarande den varunder behandlingen pågått. Enligt motionärerna är ifrågavarande regel för anstaltsbehandlingens övergång till fängelse alltför sträng. En rimligare avvägning skulle ernås, framhåller motionärerna, om behandlingstiden bestämdes att motsvara en månads fängelse.

Enligt strafflagberedningens förslag till skyddslag skulle anstaltsbehandling av det slag varom nu är fråga pågå under två månader. En motsvarande bestämmelse upptogs i 1960 års departementsförslag till brottsbalk. Enligt motiven var denna tid dock att anse som en maximitid, vilken kunde förkortas genom att den intagne dessförinnan permitterades. Jämväl straffberedningen hade förutsatt möjligheten av en sådan avkortning. På förslag av lagrådet, som framhöll att det med hänsyn till den betydelse för rättens prövning av påföljdsfrågan som anstaltsvistelsen kunde ha var önskvärt att i lagen angavs en minsta tid, upptogs slutligen i det för riksdagen framlagda förslaget stadgande om en sådan tid, nämligen en månad.

Enligt utskottets uppfattning — och därutinnan synes ej motionärerna vara av annan mening — synes det lämpligt, att de problem som uppkommer i samband med konkurrens mellan fängelse och anstaltsbehandling löses efter schematiska regler och icke genom särskild prövning av domstol. Vad därefter angår den fängelsetid, vilken ålagd anstaltsbehandling skall anses motsvara, synes det utskottet rimligt bestämma densamma till två månader. Härvidlag har utskottet beaktat, att med hänsyn till de föreslagna reglerna för avräkning i de fall då behandlingen påbörjats när fängelse förekommer till verkställighet, stundom högst otillfredsställande resultat skulle kunna uppkomma, därest den av motionärerna förordade regeln bleve gällande. I vissa fall skulle sålunda det ådömda fängelsestraffet kunna komma att nästan helt bortfalla eller i allt fall väsentligt reduceras, och domstolens överväganden i straffmättningsfrågan i det mål där fängelsestraffet ådömts skulle kunna komma att sakna reell innebörd. Visserligen kan den av utskottet förordade lösningen i något fall, nämligen då anstaltsbehandlingen eljest skulle ha upphört vid utgången av minsta tiden eller i nära anslutning därtill, leda till resultat som miss-

gynnar den dömde. Härutinnan må dock uppmärksammas att den minsta tid om en månad, under vilken ifrågavarande anstaltsbehandling skall ske, med stor sannolikhet kommer att i flertalet fall väsentligt överskridas. Särskilt torde, typiskt sett, så bliva fallet beträffande just den grupp av lagöverträdare på vilken nu berörda regler kan komma att bliva tillämpliga. Utskottet anser, att de olägenheter som är förenade med den av motionärerna förordade lösningen bör tillmätas avgörande betydelse, och får därför även i förevarande del avstyrka bifall till nu ifrågavarande motioner.

I motionerna I: 689 och II: 841 har slutligen framställts yrkande att 29 § andra stycket i det framlagda förslaget, vilket lagrum upptager bestämmelser om intagens rätt till religionsutövning, måtte utformas i överensstämmelse med motsvarande stadgande i den nuvarande verkställighetslagen. Enahanda yrkande framföres i motionerna I: 688 och II: 842.

I motionen II: 840 slutligen hemställes att riksdagen måtte till ledning för tillämpningen av sist berörda paragrafs andra och tredje stycken uttala, att någon ändring i den nu tillämpade ordningen i fråga om den andliga vården vid fångvårdsanstalterna icke avses utan att denna ordning bör bibehållas.

I 30 § andra stycket straffverkställighetslagen stadgas att gudstjänster och andra andaktsövningar skall hållas enligt föreskrifter som meddelas av fångvårdsstyrelsen. Enahanda stadgande hade strafflagberedningen upptagit i sitt förslag till lag om behandling i skyddsvårdsanstalt. I det nu framlagda lagförslaget har nämnda bestämmelse utbyts mot ett stadgande av innehåll, att intagen som så önskar skall, om det kan ske, beredas tillfälle att inom anstalten utöva sin religion.

I anslutning till ifrågavarande stadgande i det framlagda förslaget har lagrådet uttalat, att med den nya lydelsen ej synes vara avsett att de gudstjänster och andra andaktsövningar som f. n. förekommer skall upphöra. Då gudstjänster och andaktsövningar alltjämt kan antagas komma att utgöra den huvudsakliga formen för tillgodoseende av de intagnas religiösa behov, synes det, framhåller lagrådet, lämpligt att den äldre lydelsen bibehålles, detta så mycket hellre som den föreslagna lydelsen är oklar.

Vad lagrådet sålunda förordat har icke biträtts av departementschefen. Enligt denne synes, med hänsyn till religionsfrihetslagstiftningen, gällande föreskrift, att gudstjänster och andra andaktsövningar skall hållas, icke böra bibehållas i sin nuvarande utformning.

Enligt utskottet synes det nu föreslagna stadgandets avfattning väl avvägd med hänsyn till religionsfrihetslagstiftningen. Genom den föreslagna utformningen har den enskilde intagnes rätt att utöva sin religion starkare framhävts än vad som är fallet beträffande det nuvarande stadgandet. Detta finner utskottet i och för sig värdefullt. Utskottet anser sig därför icke böra biträda de framställda yrkandena om att den nuvarande lydelsen, med viss redaktionell jämkning, bibehålles.

Det synes dock utskottet uppenbart att med det nu föreslagna stadgandet ej avsetts någon förändring i sak beträffande ordningen för den andliga vården inom fångvårdsväsendet. Ej heller torde ha avsetts att den centrala fångvårdsmyndighetens åligganden i berörda hänseende skall förändras genom det föreslagna stadgandet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts och då utskottet ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot det framlagda förslaget till lag om behandling i fångvårdsanstalt, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med avslag å följande motioner, nämligen

1. I: 688 och II: 842, samt

2. I: 689 och II: 841, i vad de rör ändring i förslaget till behandlingslag,

måtte bifalla förevarande proposition, nr 76;

B. att motionen II: 840 måtte anses besvarad med vad utskottet ovan anført; ävensom

C. att motionerna I: 689 och II: 841, i vad de rör ändring i brottsbalken, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 april 1964

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Arvidson, fröken Mattson, herrar Wikner, Hilding, Nyman och fru Olsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Landgren, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist, herr Fröding, fröken Bergegren, herrar Johansson i Dockered och Martinsson.